

PRVA POLETNA MEDNARODNA ŠOLA SOCIALNEGA DELA V BERLINU

(JUNIJ 1996)

O ALICE SALOMON

Poletne šole socialnega dela z delovnim naslovom »izobraževanje v socialnem delu« smo se udeležile študentke in študenti socialnega dela iz različnih evropskih držav. Šola je trajala dva tedna v juniju 1996.

Potekala je v Berlinu na Visoki strokovni šoli za socialno delo in socialno pedagogiko Alice Salomon (*Fachhochschule für Sozialarbeit und Sozialpädagogik Berlin*), ima triletni program in je bila ustanovljena leta 1908. Ustanovila jo je Alice Salomon. Ta šola je državna (v Nemčiji imajo še katoliške in protestantske šole za socialno delo) in je med skupaj 82 šolami za socialno delo v Nemčiji ena največjih.

Alice Salomon (1872-1948) je bila ena največjih pionirk socialnega dela, poglavitni področji njenega dela pa sta bili izobraževanje v socialnem delu in žensko gibanje. Njena biografija je zelo obsežna, zato bova tu omenili le nekaj najpomembnejših stvari o njenem delu in življenju (o delu Alice Salomon beri tudi v knjigi Darje Završček *Ženske in duševno zdravje*, str. 216).

Rodila se je v židovski družini kot tretji od petih otrok. Obiskovala je Protestantsko šolo za deklice. Zelo zgodaj so jo posel in družinske povezave s tujino pripeljale v kontakt z internacionalnimi in interkulturalnimi temami. Želja po miru in po izboljšanju družbenega položaja žensk sta bili glavni motivacijski sili za njeno delo v Nemčiji in v drugih državah. Njeno življenje se je začelo, kot je sama nekoč rekla, ko je bila stara 21 let.

Šest let praktičnega dela v različnih okoljih in na različnih področjih socialnega dela ter vpogled v težak položaj revnih družin jo je razlikovalo od ljudi, ki so le zbirali denar za revne, pri tem pa so si

»pokrili nos z parfumiranim robcem, da bi se izognili smradu revnih«, kot je nekoč zapisala pionirka Helene Lange. Izkušnje iz prve roke so bile osnova za praktično usmerjen učni načrt in poučevanje v poznejših letih.

V svoji dolgi karieri poučevanja in aktivizma je napisala 28 knjig in okoli 250 člankov o različnih vprašanjih socialnega dela. Veliko tega, kar je napisala, so uničili nacisti. V zadnjem času je izšlo kar nekaj del, ki raziskujejo različne aspekte njenega življenja in dela (v nemščini in angleščini). Predavala je v mnogih evropskih državah in v ZDA. V času nacizma (1937) je zapustila Nemčijo: nacisti so ji odvzeli vse državljanske pravice in akademske naslove, v akademijo za socialno delo praktično ni smela več stopiti, pobili so nekatere od njenih bližnjih sorodnikov.

Pomembnejša dela Alice Salomon na področju (feminističnega) socialnega dela so:

1893: udeležba na ustanovnem srečanju Dekliške in ženske skupine za socialno skrbstvo v Berlinu. Ustanovitev prvega Doma za delavke.

1899 je postala predsednica Dekliških in ženskih skupin, ki so vstopile v novo Zvezo nemških ženskih društev.

1899: predsednica prvega izobraževalnega programa za socialno delo, ki je trajal eno leto.

Leta 1902 je postala študentka berlinske univerze, kjer je leta 1906 diplomirala iz nacionalne ekonomije; naslov njenega diplomskega dela je bil »Vzroki neenakega plačila za moško in žensko delo«.

L. 1908 je v Berlinu ustanovila prvo nemško akademsko šolo za socialno delo: Socialna šola za ženske (*Soziale Frauenschule*).

Leta 1917 je ustanovila Konferenco ženskih socialnih šol.

1927: pripomogla je k ustanovitvi Nemške akademije za socialno in pedagoško žensko delo.

1928: mednarodni kongres socialnega dela v Parizu, Alice Salomon je organizirala tisti del konference, ki se je ukvarjal za izobraževanjem v socialnem delu.

1929: sodelovala je pri ustanavljanju Mednarodnega združenja socialnega dela (*International Association of Social Work - IASSW*); izvoljena je bila za predsednico.

V letih 1933-1937 (Hitler na oblasti) je bila aktivna v Mednarodnem komiteju šol za socialno delo: konference, mednarodne povezave in kongresi; pomagala je mlajšim kolegicam, da so zaradi preganjanja (Judinj) in nacističnega terorja pobegnile iz države.

PRVA MEDNARODNA POLETNA ŠOLA EVROPSKEGA INŠTITUTA ZA SOCIALNO DELO

Na poletno šolo smo bile povabljene študentke in študenti socialnega dela iz različnih evropskih držav, organizator (profesor Dr. Jurgen Nowak s študenti in študentkami) si je še zlasti prizadeval za udeležbo ljudi iz Srednje in Vzhodne Evrope. Tako nas je vsega skupaj pripotovalo v Berlin 19 študentk in študentov iz 12 držav: Belorusije, Hrvaške, Danske, Finske, Latvije, Litvanije, Poljske, Romunije, Rusije, Španije, Bosne in Hercegovine in Slovenije. Naš program del je bil sestavljen iz predavanj, obiskov organizacij, igranja vlog in predstavitev izobraževanja v socialnem delu v državah, od koder prihajamo.

Stanovali smo pri nemških študentkah in študentih. Čeprav je bil program precej natrpan, smo vseeno imeli čas za prostčasne dejavnosti: ogleda mesta in prireditvev, druženje z novimi »cimrami« in »cimri« in obiske drugih socialnih organizacij – v lastni režiji. Stroške naših zajtrkov, vozovnico za podzemno železnico in mestne avtobuse in delovni material za šolo je kril organizator, za ostale stroške smo morali poskrbeti sami. Za povračilo stroškov poti v Berlin in nazaj sva zaprosili ŠOU, ki nama je prošnjo tudi odobril.

Namen in cilj poletne šole je zlasti:

- utrjevanje evropske identitete socialnega dela (opuščanje površnega prenašanja ameriških metod in konceptov v evropski prostor),

- izmenjava izkušenj in osebna povezovanja na mednarodni ravni,

- zavzemanje za podiplomsko izobraževanja v socialnem delu in s tem povezana pridobitev akademskega statusa discipline,

- zблиževanje standardov »socialne države« v vseh evropskih državah,

- poenotenje zakonov in prakse v zvezi z zaščito človekovih pravic,

- širjenje obzorja s potovanji in spoznavanje sveta iz prve roke, tako dobrih kot tudi slabih strani.

»EVROPEIZACIJA« SOCIALNEGA DELA IN IASSW

Začetki sistematičnega izobraževanja v socialnem delu v Zahodni Evropi so zakoreninjeni v (nacionalni) zgodovini posameznih držav. Veliko vlogo pa so imela pri tem tudi različna gibanja (žensko, cerkveno, delavsko) in prizadevanja za mednarodno povezovanje.

IASSW (kot sva omenili že zgoraj) je bila ustanovljena leta 1928/29 v Parizu pod vodstvom Alice Salomon, in to je eden najpomembnejših mejnikov v izobraževanju za socialno delo.

Mednarodno sodelovanje v stroki socialnega dela je nazadovalo v času ultranacionalizma, fašizma in socializma, torej med obema vojnoma, po drugi svetovni vojni pa zaradi delitve Evrope na dva bloka. Po drugi svetovni vojni so imeli v večjem delu Evrope odločilno vlogo pri (ponovni) izgradnji socialnega dela, izobraževanja v socialnem delu in praksi ameriške strokovnjakinje in strokovnjaki. Tak razvoj najverjetneje odraža ne le moč Združenih držav v tistem času, ampak tudi relativno visoko stopnjo razvitosti stroke v ZDA v povojnem času.

Prva povojna generacija učiteljic in učiteljev socialnega dela v Evropi je črpala znanje iz stroke socialnega dela Združenih držav, v zadnjih letih pa je vse bolj opaziti usmerjenost v »evropizacijo« metod socialnega dela. Podoben razvoj lahko opazimo

v več evropskih državah. Odkrivanje »holističnega« ali celostnega pristopa k socialnim problemom je začelo nadomeščati uvožene ameriške metode. V Evropi se vedno bolj uveljavlja nov, vsestranski tip skupnostnega socialnega dela, ki vključuje elemente klasičnih metod, vendar pa zavrača ostanke individualistične orientacije.

IZOBRAŽEVANJE ZA SOCIALNO DELO V EVROPI

Izobraževanje za socialno delo je v Evropi ob koncu osemdesetih doživelo temeljite spremembe. Na podlagi poročila, ki ga je izdala študijska skupina pri Svetu Evrope, in ob konkretnih predstavitev nekaterih študijskih programov za socialno delo na Poletni šoli v Berlinu lahko opazim, da se načini študija, programi, organizacija izobraževanja, stopnja izobrazbe in drugo od države do države močno razlikujejo in so odvisni od zgodovine socialnega dela, politične in ekonomske situacije, trenutnega statusa socialnega skrbstva v posamezni državi in podobnega.

Skrb za vzpostavitev vsaj minimalnega standarda praktične in profesionalne kvalifikacije v socialnem delu je vodila večino evropskih držav, da so regulacijo profesije, vključno z izobraževanjem, organizirale na nacionalni ravni, bodisi državni bodisi regionalni. V večini evropskih držav ima urejanje izobraževanja za socialno delo svoje mesto v vladnih telesih, npr. na ministrstvu za izobraževanje ali ministrstvu za socialne zadeve, kot ena njihovih rednih zadev. Na podlagi podatkov, ki so bili na voljo, pa je videti, da to državno urejanje ne posega v vsebino in podrobnosti izobraževanja, temveč le zagotavlja institucionalni okvir, trajanje in stopnjo izobraževanja in podobno.

V obdobju zadnjih desetih let se zdi, da so kontrola vlad in njihovi interesi pri urejanju učnih načrtov za študij socialnega dela precej variirali glede na dejansko socialnopolitično situacijo in stopnjo organiziranosti države blaginje. Tako sta npr. Finska in Švedska primera držav, kjer je izobraževanje za socialno delo decentralizirano, kar pomeni, da imajo izobraževalne

enote avtonomijo pri načrtovanju in izboljševanju izobraževanja, država pa ima bolj vlogo čuvaja v smislu zakonodaje in proračuna. V Veliki Britaniji pa je šel razvoj v nasprotno smer. Tam so izobraževalni programi vedno organizirani v posebej urejenem partnerstvu med univerzami in potrjenimi kvalifikacijskimi službami (partnerstva regulira CCETSW). Splošno urejanje obsega tudi prakse učenja in poučevanja, vendar ne z namenom poenotenja nacionalnega programa, pač pa s poudarkom na rezultatu izobraževanja, kar pomeni, da so izobraževalni programi oblikovani tako, da upoštevajo ugotavljanje študentovih/študentkinih sposobnosti in nagnjenj kot integralen del poučevanja in učenja. To pomeni izvajanje natančnega evalvacijskega postopka z namenom, da testirajo znanje in sposobnosti vsakega študenta ali študentke posebej.

V vseh evropskih državah, kjer že dolgo obstaja osnovno izobraževanje za socialno delo, so bili ves čas navzoči tudi poskusi poenotenja obstoječega načina izobraževanja in programov na nacionalni ravni; hkrati je bila izražena tudi potreba po širšem dogovoru o nujno potrebnem osnovnem znanju v socialnem delu (sem sodijo tudi priporočila, ki se tičejo specializacije, kot npr. na Finskem). Obstaja tudi druga oblika regulativnega sistema, kot je opisani v Angliji in na Škotskem, ki želi zagotavljati enoten standard izobraževanja in poudarja kvaliteto rezultatov. Nacionalni program ali širši okvir študijskega načrta za osnovno izobraževanje obstaja tudi v naslednjih deželah: Avstrija, Belgija, Češka republika, Francija; Grčija, Italija, Norveška, Španija, Švica in Velika Britanija. Šole, ki imajo same večji vpliv na oblikovanje programa pa so na Danskem, v Estoniji, na Finskem, v Nemčiji, na Slovaškem, v Sloveniji in na Švedskem.

Povsod tam, kjer ima izobraževanje za socialno delo dolgo tradicijo, se urejanje prakse v socialnem delu večinoma izvaja v za to posebej imenovanih telesih ali službah, ki podeljujejo certifikate o kvalifikaciji, zahtevane za »licenco« za opravljanje profesionalnega socialnega dela. Alternativa

temu pa je zakonsko urejana kvalifikacija; to pomeni, da lahko opravlja profesionalno socialno delo tisti, ki je uspešno opravil izobraževanje, predvideno za socialno delo.

V državah, ki so šele pred kratkim pričele izobraževati za socialno delo, pa so samo izobraževanje, določitev področja profesije in formalne pristojnosti pri praktičnem delu še pomanjkljivi. V teh državah so izobraževalne institucije pri oblikovanju učnega programa v skladu z doseženim znanjem in viri, ki jih imajo na razpolago, navadno razmeroma neodvisne. Kadar pa država ne razpolaga z zadostnimi nacionalni viri ali tradicijo, takrat so večinoma deležni asistENCE zahodnoevropskih držav ali pa v veliko primerih tudi ZDA.

Posledica pomanjkljivega uravnavanja socialnega dela je, da so v praksi zaposleni ljudje, ki nimajo primerne izobrazbe, hkrati pa imajo dobro trenirani kadri majhne možnosti za zaposlitev in napredovanje. Če ni uradno predpisanih zahtev po kvalifikaciji v pogosto turbulentni situaciji na trgu delovne sile, si mora večina nadarjenih in energičnih mladih strokovnjakov/strokovnjakinj poiskati alternativne možnosti za kariero.

Po klasifikaciji, ki jo je izdelala študijska skupina pri Svetu Evrope, se države glede na organiziranost osnovnega izobraževanja za socialno delo delijo v tri skupine:

Prvo skupino sestavlja 5 držav, v katerih je izobraževanje za socialno delo organizirano v posebnih univerzitetnih institucijah. Sem sodijo Avstrija, Belgija, Nemčija, Francija in Nizozemska. Obstajajo pa določene razlike tako med posameznimi državami kot tudi znotraj nekaterih držav. V Avstriji je izobraževanje organizirano v osmih med sabo ločenih šolah za socialno delo (*Akademien für Sozialarbeit*), financira jih zvezna vlada in delujejo kot triletni program. V Belgiji obstaja 23 izobraževalnih institucij v obliki višjih strokovnih šol (*college*). V Nemčiji so velike razlike med 82 šolami in oddelki za socialno delo: imajo javne in privatne šole, nekatere so neodvisne, druge pa so del oz. oddelek v *Fachhochschulen*; programi trajajo tri leta in pol ali štiri leta. V Franciji poteka izobraževanje v strokovnih šolah ali regionalnih ustanovah

kot triletni študij, medtem ko je na Nizozemskem študij organiziran kot integralni del oz. kot posebna veja študija v večjih *Hogeschoolen*.

V drugo skupino lahko združimo devet evropskih držav, kjer je študij socialnega dela organiziran tako na univerzi kot tudi na posebnih univerzitetnih institucijah. Skupino sestavljajo Bolgarija, Češka republika, Danska, Grčija, Madžarska, Norveška, Poljska in Švica. Kot kaže, se v to smer nagiblje tudi Slovaška. Med temi državami jih je nekaj, ki so pred kratkim začele z reorganizacijo univerzitetnega izobraževanja (v glavnem bivše socialistične države: Češka, Madžarska in Poljska). V Bolgariji je bil študij socialnega dela reorganiziran v sedemdesetih letih in je zdaj organiziran v javnih in privatnih univerzah ter na dveh medicinskih fakultetah. Na Češkem je izobraževanje za socialno delo organizirano na dveh ravneh: na ravni srednjih šol, ki so lahko državne, cerkvene ali privatne organizacije (dve- in triletno izobraževanje), in na ravni univerze. Madžarski sistem izobraževanja deluje na treh stopnjah, začeniši s srednješolsko (večinoma za potrebe socialnih služb), sledi višji strokovni študij (4 leta) in študij na univerzi v okviru sociologije, socialne politike in socialnega dela (4 in 5 let). Na Poljskem poteka študij dve leti in pol na posebnih šolah za socialno delo in na različnih oddelkih višjih strokovnih šol (skupaj 29 institucij, ki pa se postopoma zapirajo) in na petih univerzah (kot petletni program).

V tej skupini držav, kjer teče izobraževanje po dveh tirih, lahko oblikujemo tudi podskupino, ki jo določata dve okoliščini: univerzitetni študij se je odprl šele pred kratkim, ali pa je univerzitetni študij rezerviran le za posebne namene. Take države so Grčija, Norveška in Švica. Pri njih je značilno tudi, da je oddelek na univerzi, ki ponuja izobraževanje za socialno delo, omejen le na enega. V Grčiji je študij organiziran kot triinpolletni program in je del tehnološko-izobraževalnega institucionalnega sistema; letos mu je bil dodan oddelek za socialno administracijo, ki bo ponujal tudi študij magisterija s specializacijo v socialnem delu. Norveški način

študija je v obliki višjih strokovnih šol, Univerza v Trondheimu pa ponuja magistrski program v socialnem delu, ki pa je večinoma namenjen le učiteljem socialnega dela. V Švici lahko pridobiš začetno izobrazbo za socialno delo na različnih višjih strokovnih šolah, leta 1995 pa so začeli program podiplomskega študija na Univerzi v Fribourgu, ki ponuja tudi dodiplomski študij. Na Danskem je študij večinoma organiziran na neodvisnih šolah za socialno delo, obstaja pa tudi eksperimentalni magistrski študijski program, ki je organiziran v tesnem sodelovanju med šolo za socialno delo v Kopenhagenu in Univerzo Aalborg.

Tretja skupina držav ima študij socialnega dela organiziran na univerzah, vendar obstaja med njimi precej razlik. Lahko pa prepoznamo tri osnovne modele: samostojno strokovno šolo na univerzi (Italija, Slovenija, Španija); oddelek na akademiji za družbene vede, socialno politiko, sociologijo ali socialno administracijo (deloma v Estoniji, na Finskem, Švedskem, v Veliki Britaniji, v Romuniji in na Irskem); in končno oddelek za socialno delo na akademiji (deloma v Estoniji, na Finskem, v Veliki Britaniji, Islandiji). V Veliki Britaniji je profesionalizacija v socialnem delu v glavnem urejena znotraj tako imenovanih partnerstev organizacij in diploma (DipSW) ni enakovredna akademski diplomu (BA).

IZJAZNOMNO OTVORNI – KLJUB

PODOBEN OBISK

»SKUPNOSTNEGA FORUMA BERLIN-WEDDING«

Predstavili bova najzanimivejši projekt, ki smo ga obiskali v okviru poletne šole: to je bil obisk v mreži organizacij, ki se imenuje »Skupnostni forum Berlin-Wedding« (*Kommunales Forum Berlin-Wedding*). Pri njih že nekaj let deluje projekt na temo skupnostnega socialnega dela »načrtovanje za realnost«.

Ta model skupnostnega socialnega dela je prišel iz Velike Britanije, njegov izumitelj Tony Gibson iz organizacije *Neighbourhood Initiatives Foundation* iz Glasgova pa se ukvarja tudi s tem, da potuje po različnih deželah in pomaga socialnim delavcem pri uvajanju tega projekta v

prakso. »Načrtovanje za realnost« je projekt opolnomočenja skupnosti, sosredstva.

Skupnostna služba, ki smo jo obiskali, deluje v enem od berlinskih okolišev (*Kiez*), ki se imenuje Wedding. To je predel, kjer živi okoli 170.000 ljudi, nahaja se na zahodni strani mesta in je tradicionalni delavski okoliš. Prevladujejo tovarne z elektrotehnično in metalno industrijo, prebivalci pa zvečine stanujejo v stanovanjskih blokih.

Proti koncu 70-ih in v 80-ih letih je veliko tovarn spremenilo lokacijo, ali pa so zaradi modernizacije zaprli nekatere oddelke tovarn. Veliko ljudi, do 25% je že v tistem času izgubilo službo, racionalizacija industrije pa tudi danes najbolj ogroža manufakturni sektor (delo v proizvodnji). Nekdaj cvetoč industrijski predel se je začel spreminjati v mračen okoliš, kjer še vedno stanuje pretežno delavska populacija, vendar s to razliko, da sedaj tu ni prostih delovnih mest. V Weddingu je brezposelnih okoli 15.000 ljudi.

Projekt »načrtovanje za realnost« so pričeli leta 1992. Njegov cilj je aktiviranje skupnosti: da se ljudje organizirajo sami. Najprej skupaj odkrijejo večšine in vire v skupnosti, nato si znanja in usluge med seboj izmenjujejo (na podlagi osebnega kontakta), na ravni skupnosti pa načrtujejo skupne akcije za bolj prijazno okolje in iščejo možnosti za odpiranje novih služb.

Opolnomočenje skupnosti oz. sosredstva je hkrati tudi politično dejanje: ljudje se zberejo, raziščejo in definirajo, kaj potrebujejo, katere so njihove pravice, in tako pritisnejo na oblasti.

Seznani so nas z dvema metodama dela:

- delo z tridimenzionalno maketo okoliša in
- zemljevid talentov/potreb v soseščini.

Delo z 3-dimenzionalno maketo okoliša so nam v Skupnostni službi Wedding prikazali zelo nazorno. Pred nas so postavili iz kartona, stiroporja in papirja izdelano maketo svojega okoliša. Vse je bilo kot v resnici: ceste in prehodi za pešce, bloki in tovarne iz papirja, travnate površine, trgovine, gostilne, avobusne in metro postaje, šole, vrtci, razni servisi... Vse je bilo označeno. Navodilo za vajo je bilo naslednje:

»Zdaj tu živite vi, v enem od teh blokov, sami ali z družino ali s prijatelji itn. Oglejte si svoje okolje in premislite, kaj potrebujete, da bo življenje bolj kvalitetno in okolje ljudem bolj prijazno.« Poleg makete so bili na razpolago lističi, ki so predstavljali različne stvari, ki bi jih lahko potrebovali v okolju, npr. klopce, vrtce, prehode za pešce, zelenice, mladinske klube, trgovine, otroška igrišča, gostilne, okrepčevalnice, javne pralnice, razne servise, klubske prostore za različne skupine, dostop z invalidskimi vozički... Te lističe smo nato po lastnih imaginarnih potrebah razporedili po našem okolišu. To je bil eden od korakov tega modela skupnostnega dela: ugotavljanje potreb.

Sicer pa so koraki tega modela dela naslednji:

1. Zbere se nekaj prebivalcev (iz upokojenskega kluba, mladinskega kluba, zainteresirane posameznice in posamezniki).

2. Izdelajo tridimenzionalni model svoje soseščine – pri tem uporabijo paket »načrtovanja za realnost«, ki je praktičen za prenašanje.

3. Ta model razkazujejo po okolišu, povsod, kjer pritegne pozornost: v klubih, gostilnah, skupnostnem centru, v šolah in drugod, kjer se zbirajo ljudje.

4. Pri ljudeh zbudijo zanimanje in jih povabijo na javni sestanek, kjer bo imel vsakdo priložnost, da model uporabi in ne le gleda.

5. Na skupnem sestanku je model soseščine sredi sobe (prostora za občinstvo v vrstah ni), vsi so zbrani okoli njega. Poleg modela je na mizi še »menu« premičnih izrezov (npr. drevesa, pošta, otroško igrišče), ki jih lahko zbrani postavijo ali predstavijo na modelu okoliša in tako pokažejo, katere so njihove potrebe in kje. Če ne želijo, jim ni treba govoriti.

6. K sodelovanju (vendar ne k ukazovanju) povabijo strokovnjake: od njih lahko prebivalci dobijo nasvet in informacije; o tem, kaj bodo opravili kmalu in kaj pozneje, pa odločajo sami. Opravke razvrstijo po prioritetah: ZDAJ - KMALU - POZNEJE.

7. Majhne skupine se zberejo pri komu doma, da natančneje premislijo o posameznih predlogih. Vsaka skupina se ukvarja s

svojo temo, z njimi je tudi strokovnjak/inja, ki jim pomaga pri izdelavi kalkulacije stroškov in urnika dela. Izdelani načrti gredo nazaj na skupni sestanek, da predloge dorečejo in spravijo v skupen paket ter gredo z njim na mestne urade.

Druga metoda dela je »zemljevid talentov v soseščini« (*Neighbourhood Talent Survey*). Naredili so seznam potreb in seznam ponujenih veščin – kaj kdo od zainteresiranih potrebuje in kaj kdo zna. Za ta namen so naredili preglednice z različnimi področji dela in konjički, npr. delo z otroki/mladostniki, popraviljanje avtomobilov, izdelovanje iz lesa, znanje o pravnih pogodbah, risanje, ročna dela, poezija, vrtnarstvo, medicinska nega, tipkanje, popravila pip, šport, organiziranje družabnih dogodkov, šivanje.... Na eni strani so potrebe po določenem znanju in spretnostih, na primer, da kdo potrebuje koga, ki zna tipkati; na drugi strani pa ponudbe znanj in spretnosti, na primer, da želi kdo tipkati. Na podlagi teh preglednic in seznamov so zainteresirani med seboj vzpostavili kontakte in začeli izmenjevati usluge.

Tak pregled virov (znanja in veščin) v soseščini so prebivalci potrebovali tudi pri prejšni metodi dela – pri načrtovanju urejanja soseške: pri delitvi dela.

BERLIN – MESTO DEMONSTRACIJ IN ULIČNIH SHODOV

V Berlinu približno enkrat tedensko potekajo kakšne demonstracije ali javne manifestacije. V aprilu sva se udeležili dveh javnih dogajanj. Najprej demonstracij na dan »Walpurgine noči« [*Walpurgis Nacht*] – organizirale so jo ženske, ki se borijo za ženske pravice tujk v Nemčiji. Demonstrantke smo, po dogajanju na enem večjih berlinskih trgov (Alexander Platz), hodile, v živahnem sprevedu po glavnih ulicah – v tem delu demonstracij smo smele sodelovati le ženske. Demonstrantke so hodeč po ulicah igrale na različne instrumente, s sabo so nosile transparente, mimoidoče moške pa so posipale z moko. Demonstracij se je udeležilo približno 4000 ali več žensk.

Druge demonstracije v tem obdobju so bile na praznik dela (1. maj). Te demonstracije so bile vsesplošne, organizatorjev je bilo več, z različnimi gesli in slogani. Potekele so podobno kot prejšnje, najprej govor o človekovih pravicah – tokrat so se seveda nanašale na delavsko populacijo –, potem pa množični sprevod s transparenti po glavnih ulicah. Kolono demonstrantov in demonstrantk, ki je bila dolga več kilometrov, je seveda spremljala do zob oborožena policija. Zvečer so bili v vzhodnem delu Berlina (tistem, ki gre policiji najbolj »v nos«) tudi spopadi med demonstranti in policijo.

V juniju pa sva se udeležili demonstracij na »Christopher Street Day«. To so vsakoletne, množične demonstracije lezbijk in gejev. Potekale so na podoben način kot ostale, s sprevodom po glavnih berlinskih ulicah; javni govori o pravicah in aktualni situaciji lezbijk in gejev v Nemčiji in drugih državah pa so se odvijali na končnem cilju

shoda (v bližini Brandemburških vrat). Uličnega sprevoda se je udeležilo približno 50.000 ljudi. Sprevod je bil zelo razgiban in pisan: udeležba kombijev različnih skupin z različno glasbo, eno od vozil na shodu je imel celo živo muziko, veliko ljudi je nosilo najrazličnejše in najbolj nore kostume, veliko je bilo transvestitov itn. Ulice, po katerih smo hodili demonstrantke in demonstranti, so berlinski policaji sproti zapirali in potem spet odpirali za promet. Shod je trajal skoraj cel dan, zvečer pa so se v mestu dogajale kulturne prireditve. Demonstracije za »Christopher Street Day« so bile v Nemčiji že osemnajstič. *Christopher street* je ulica v New Yorku, kjer so se junija leta 1969 geji in lezbijke prvič uprli policijskemu nasilju. Upor je sprožila policijska racija v ulici, kjer je večina gej in lezbičnih lokalov. Ta dogodek je sprožil gibanje za emancipacijo v številnih deželah.

Vera Grebenc, Jelka Zorn